ئینگمار برکمان: توانیومە کەشتییەک بۆ خۆم دروست بکەم و بەردەم پرۆسەی دەرهێنان ببەزێنم

و/ شۆڕش محەمەد حسێن

١-٢

بە کۆچکردنی دەرهێنەری سویدی ئینگمار برکمان لە ٣٠ی مانگی یۆلیۆی رابردوو، سینەمای جیهانی یەکێک لە گرنگترین دەرهێنەرە گەورەکانی لەدەست دا، کە خاوەن پێگەیەکی زۆر باش بوو لەپاڵ هاوڕێ مەزنەکانی لە نموونەی « هیچکۆک و ئۆرسۆن ویلز و فیللینی».

هەروەها برکمان ئەویندار شانۆ بوو و توانیویەتی کۆمەڵێک تێکستی بەرهەمەکانی شکسپیر و چیخۆف و چەندانی تر بگویزێتەوە بۆ سەر شاشەی سپی و بەمەش چەندەها فیلمی سینەمایی نەمری پێشکەش کرد.

گۆڤاری(دبي الثقافي) ئەم چاوپێکەوتنەی بڵاودەکاتەوە، کە ستیج برکمان لەساتی وێنەگرتنی برکمان بۆ فیلمەکەی(بەرکەوتن) لەگەڵی ئەنجامداوە.

×ئایا دەتوانیت بەدیاریکراوی زاراوەی دەرهێنانی سینەمایی پێناسە بکەیت؟

ئێنگمار بر گمان: دەرهێنانی سینەمایی؟ باشە، دەرهێنەرێک هەیە وتی دەرهێنەری سینەمایی ئەو کەسەیە بەهۆی زۆری گرفتەکانەوە هەرگیز کاتی بیرکردنەوەی نییە. ئەمە نزیکترین پێناسەیە دەکرێ بیری لێ بکەمەوە.

لە پاشان، بێگومان مرۆڤ دەتوانێت زۆرشت لە رێگەی راگوزارییەوە بەرهەمبهێنێ، لە توانایی مرۆڤدا هەیە هەموو جۆرە راڤەکارییەک بەرهەمبهێنێت و دەشتوانێ بلێت ئاراستە و روانینی سینەمایی بریتییە لە گۆڕینی روانین و بیرکردنەوە و خەون و ئاواتەکان بە وێنە، بە جۆرێک بە زۆرترین ئەو رێگایانەی کە کاران هەڵدەستی بە گواستنەوەی ئەم هەست و سۆزانە بۆ بینەران و بەمەش مرۆڤ جۆرێک لە نێوەند و رایەڵ دروست دەکات، ئەم گرتە درێژە لە فیلم کە سەرلەنوێ لەرێی زۆرێک لە ئامێر و کەرەستەوە لەدایکبوونەوەی خەونەکانی مرۆڤ دەگەرێنێتەوە ، لەگەڵ گێرانەوەی وێنەکان بۆ هەست و سۆزەکانی ئەوانی تر و بۆ خەڵکی تر، من نایزانم.

هەروەهادەشێت مرۆڤ بلێت، دەرهێنانی سینەمایی لەرێگەی بەشداریکردنی رێژەیەکی زۆر لە خەڵک، و ئەکتەر و هونەرییەکان، لەگەڵ ژمارەیەکی باش لە کەرەستە، دەتوانێ پێناسەیەکی تەکنیکی ببەخشێت.. ئەمە ئەو شتانەیە لە واقیعدا هەیە، سەرەرای ئەوەی نزیکەی ٢٧ساڵە هەڵدەستم بە کاری دەرهێنانی فیلم لەگەڵ ئەوەشدا ناتوانم بە روونی وەڵامی ئەو پرسیارە بدەمەوە.

× لە فیلمێک بۆ فیلمێکی تر هیچ بیرکردنەوەیەکی یەکگرتووت هەیە ، بەجۆرێک لەکاتی هەستان بە کارەکەتدا بۆی بگەرێیتەوە، چۆن فیلمەکانت بەرهەمدەهێنیت؟ یان ئەوەتا دەگۆڕێن؟

ئێنگمار بر گمان: نەخێر، رێگەیەکم هەیە بە لەسەرخۆییەکی زۆر گەشەی کردووە و ساڵانێکی زۆریشی خایاند بۆ ئەوەی دروست بێ.

رۆژێکیان لە (فارو) بەلەمێکی کۆنم بینی کە سەد ساڵ دەبوو دروست کرابوو، زۆر جوان بوو، بەڵام خاوەنەکانیشی باسی ئەوەیان دەکرد کە چەند باش بووە بۆ کاری دەریاوانی بەجۆرێک لە وەسفکردن نایەت. ئەم بەلەمە بەهەمان ئەو رێگەیە بونیاد نراوە کە نزیکەی سەدەیەک لەمەو بەر کەشتی و بەلەمە قەبەکانی پێ دروستکرا بوو.

ئەو بەلەم و کەشتیانە بەپێی وەسفێکی تایبەت دروست کراون، کە بێگومان بەپێی گۆرانی سەدەکان و گەشەکردنی بەهرەمەندیی و دانایی خەڵک دروستکردنیان جیاوازیی بەخۆوە بینیوە.

دەتوانم بڵێم لە دەوروبەری ئەو ٢٧ساڵەی وەک دەرهێنەر کارم تێدا کردووە توانیومە کەشتییەک بۆ خۆم دروست بکەم کە لە رێگەیەوە بەناو دەریاکەوم و سەرجەمی کێشەکانی بەردەم پرۆسەی دەرهێنان ببەزێنم. کەرەستەیەکی پراکتیکیم بونیادناوە، رێگەیەکە ساتێ بۆ ساتێکی تر بەکاری دەهێنم. بەڵام، بەهەرحاڵ ئەم رێگەیە دەبێت لەگەڵ هەموو ئەو بارودۆخ و بابەتانەی کە مامەڵەی لەگەڵ دەکەم یاخود لە فیلمەکانمدا باسی دەکەم بگونجێت، بەڵام لەرووی مەبدەئەوە خاوەن سیستمێکی زۆر حساب بۆ کراوم.

×دەتوانیت کارەکە بەرێگەیەکی تەواو پراکتیکی وەسف بکەیت؟ چۆن فیلمەکانت جێبەجێکراون. لە کوێوە بیرۆکەی فیلمەکانت دەهێنی؟ بێگومان، ئەوانە کۆمەڵە کاتێکی جیاوازن، زۆریش جیاوازن، بەڵام دەتوانیت نموونەیەکمان بدەیتێ سەبارەت بە چۆنیەتی بەدەستهێنانی بیرۆکەیەک و گۆڕینی بە فیلمێک؟

ئێنگمار بر گمان: تا ئاستێکی زۆر دوور ئەوە پرۆسەپەکی نالۆژیکییە، بەجۆرێک هەموو جارەکان دل یاخود لوبی فیلمەکان بە تەواوی جیاواز دەردەکەوێت. ، لە بنەرەتدا مادەی تەقاوە فیلم بەرهەمدەهێنێ، دەشکرێ فیلمی کۆتایی لە ئارەزووی پروپووچ پێک بێت، بیرۆکەی فیلمی(برسونا) بەنموونە، لەرێی وێنەوە هات، رۆژێک لە رۆژان لەناکاو دوو ژنم بینی بە تەنیشت یەکەوە دانیشتبوون و دەستەکانیان بە یەکتری دەچواند. لەدڵی خۆمدا وتم یەکێکیان لاڵە و ئەوی تریان دەتوانێت قسە بکات.

ئەم بیرۆکە بچووکە چەندین جار و بار بەبیرما دەهاتەوە و پرسیاری ئەوەم کرد بۆچی بەبیرم دێتەوە و بۆچی خۆی دووبارە دەکاتەوە؟ ئەمە وەک ئەوە وابوو کە وام لێبکات دەست بکەم بە کارکردن لەسەری. لەپاشان درکم بەوە کرد کە شتێک هەیە لە باکگراوەندی ئەم وێنەیە، کارەکەش وا دەهاتە پێش چاو وەک ئەوەی لەبەردەم یەکێک لە دەروازەکان بم، ئەگەر بە وریاییەوە دەرگاکەم کردەوە، پانتاییەکی دورودرێژ دەبینم و لەناکاو ئەو دیمەنانە دەبینم کە بەخودی خۆی گەشە بە خۆی دەدات، لەگەڵ ئەو خەڵکانەی کە دەست دەکەن بە قسەکردن و ئەو بارودۆخانەی لە هەموو لاکانەوە دەست دەکەن بە گەشەدان و پەرەسەندنی خۆیان.

بەڵام پێم وایە ئەمە بەسەر هەموو بەرهەمە هونەرییەکاندا پراکتیک دەکرێ، پێدەچێت فیلمەکە روانینئامێز بێت، بەلای منەوە فیلمەکە لەرێگەی ئیقاع و رووناکی بەردەوام دەبێ لەگەشەدان بەخۆی و ئەگەر بگەرێیتەوە بۆ وێنە لە فیلمی(برسونا) ئەوە بەدی دەکەیت کە رووناکیەکە لەرێی دوو کلاوەوە دەشکێتەوە یاخود پەکی دەکەوێ، ئەو کلاوانەی کە دوو کارەکتەرەکە لەسەریان نابوو و دەموچاوی دوو ئافرەتەکەی شاردبۆوە. تیشکی خۆر لەم وێنەیەدا زۆر بەهێز بوو، زۆر نامۆ و سەیریش بوو، بەڵام رووناکی بەشێکی تەواوکراوە لە شارەزاییە سەرەتاییەکانم، ئەم شارەزاییەش لەزۆرکاتدا بریتییە لە وێنەیەکی زۆر بەرجەستەکراو و جۆرێک لە هەستیی بیستراو.

دەشێت بیرۆکەکانی تر لە خەون یاخود لە پارچەیەک مۆزیکەوە گەشە بکەن، بەنموونە فیلمی(بێدەنگی)، لە کۆنشیرتۆی(بارتوک) بۆ ئۆرکێسترا گەشەی کرد، فیلمی (روناکی زستان) لە سیمفۆنیای (سترافنسکی).

من نازانم چۆن، بەڵام زۆرجار مۆسیقا لە ناخمدا گرژییەک یاخود بارودۆخێکی تایبەت دروست دەکا.

فیلمی داهاتووم بەهەمان شێوە لەسەر تاکە ئاوازێک (سۆناتا)ی (باخ)دامەزراوە، تاک ئاوازێک بۆ ئامێری کەمان، من نازانم بۆچی؟ بەڵام مۆسیقا شتێک لەوانەی دەتەوێت بیلێیت ، یان دەتەوێ باسی بکەیت و بیگێریتەوە، ئازاد دەکات ، پێدەچێ کاتێکی زۆریش بخایەنێت بەر لەوەی خۆی بەرجەستە بکات لە وشەکان و پێش ئەوەی بەشێوەیەکی رەها ببێتە نووسراو.

ئەو قۆناغەی کە زێدەتر چێژبەخش و خۆشە ئەو قۆناغەیە کە پەیوەست دەبێ بەشتێکەوە کە لەناخی خۆتدا تەواو کامڵ نییە.

×کە سیناریۆی فیلمی(بەرکەوتن)دەخوێنینەوە، وا دەردەکەوێت کە زۆر جیاوازە لە فیلمەکانی پێشووت، بەر لە هەر شتێک وا پێدەچێ چیرۆکێکی رۆژانە بێت و زۆر تەجاوەزی ئەو شتانە بکات کە پێشتر پێوەی پەیوەست بوویت؟

ئێنگمار بر گمان: بەڵێ، فیلمی(بەرکەوتن) وا پێویست دەکات چیرۆکێکی رۆژانە بێت، فیلمەکە لە بنەرەتدا وەک پۆرترێتی ئافرەتێک ئەندێشە کراوە، فیلمەکە باس لە ئافرەتێکی جوان و جیاواز و سەرنجراکێش ناکا، بەڵکو باس لە ئافرەتێک دەکات کە ژنی ماڵەوەیە و سەر بەچینێکی نێوەندە و لە ژینگەیەکی زۆر پارێزگارە لە جیهانێکی دابراو و زۆر گۆشەگیر لە جیهانی راستەقینە و کارەساتەکانی.

ئەو ئافرەتە ژنی پزیشکێکی گەورەیە لە شارۆچکەیەکی بچوکدا. ئەوان دەوڵەمەندن و بەباشی دەژین و خاوەن دوو منداڵی سەلارن کە لە ژینگەیەکی جواندا ژیان دەبەنە سەر.

ئەوەی بەلای منەوە گرنگ بوو بریتی بوو لە وێنەکردنی ئەم ئافرەتە و وێنەکردنی پۆرترێتێک بۆی لە بارودۆخێکی دیاریکراودا. لەئاکامی ئەوەدا، یەکێک لە ئەرکەکانم ئەوە بوو خۆم سەرقاڵ بکەم بە زنجیرەیەک لە وردودرشتی بەرجەستەکراو بەرێژەیەکی گەورە و لەپاشان چیرۆکەکە لێوەی گەشە بکات.

×ویستت رەخنە لە شێوە ژیانی تەقلیدی چینی نێوەند بکریت، یان شتێک لەو بابەتە؟

ئێنگمار بر گمان: پێم وایە شێوازی ژیانی بەشێوەیەکی سروشتیانە رەخنە دەکرێت. بەڵام من بروام وایە کە هەموومان پێویستە ئەمە بەو شێوەیە ببینین کە خۆمان دەمانەوێ. وەک بۆچوونی خۆم بەجۆرێک لە بێزارکەر دەیبینمەوە. لەجۆری ئەم رەخنەیە بە توندوتیژی و رقلێبونەوەوە گوزارشتی لێ نەکراوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا رەخنەیەکە بەشێوەیەکی سروشتی لەمادەکەوە گەشە دەکات. لەکۆتایی فیلمەکەدا ئافرەتەکە هەوڵ دەدات هۆکارەکانی مانەوەی لەگەڵ مێردەکەی بدۆزێتەوە. بەڵام لەگەڵ هەموو ئەو شتانەی کە دەشێت راست و راستەقینە بێت دەڵێت ئەمە ئەرکی خۆیەتی. بەڵام ئەویندارەکەی پێی دەڵێت (تۆ درۆ دەکەیت)، سێجار ئەمە دووبارە دەکاتەوە.

کەواتە دۆخەکە بۆ بینەر بەجێدەهێڵرێت سەبارەت بەوەی کە دەیەوێت لایەنگری کام لایەن بێت.

ئایا درۆ دەکات یاخود راستی دەڵێت؟ بەلای منەوە ئەمە هیچ جیاوازییەک نانوێنێ.

×بەڵام پێویستە شتێکی ونبوو لە ژیانیدا هەبێت لەچاو ئەوەی رێگە بەخۆی دەدات بە توندوتیژییەکی زۆرەوە کە هەست و سۆزی خۆی روەو ئەو پیاوە رامالێت کە دەچێتە ژیانی؟

-بێگومان، ئەو بەدوای ئەو برینەدا دەگەرێت، بەسۆزێکی هەڵچووەوە بەدوایدا دەگەرێ، لەپرتاویش لەدەورێکدا هاوبەشی دەکات و چەقۆکە رووەو دڵی هەڵدەکێشێ هاوشێوەی کینەی تۆڵەسێنێک لە دوژمنەکەی لەکاتی خەودا.

ئەوە ئەو چەقۆیەیە کە ئەو بەدەستیەوە گرتویەتی، بەپێی توانای خۆی گرتویەتی و چەند جارێک لەهەموو لاکانەوە چەماندویەتەوە. پرسیارەکە ئەوەیە کەواتە ئەمە بۆ ئەو بەس بوو،ئایا بە ئەزمونێکی مرۆییانە دەگەرێتەوە؟ نامەوێت گاڵتە بە ژینگەکەی بکەم، ئەمە شتێکی پێویست نییە. ئەو لەخودی خۆیدا گاڵتەچییە، زۆریش ئاسانە لایەنی گاڵتەجاری تێدا بدۆزیتەوە. ئەمە ئەو ژینگەیەیە کە خودی خۆم فامم تیادا کردەوە و ماوەیەکی زۆریش تیایدا ژیانم بردەسەر بەرێژەیەک وام لێهات زۆر خووم پێوە گرتبوو.